

УДК 658 : 622 . 0112

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОБ'ЄКТИВНИЙ ЧИННИК І ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В НАУЦІ І ПРАКТИЦІ

А. М. Турило, д. е. н., професор, О. А. Зінченко, д. е. н., доцент, А. А. Турило, к. е. н., доцент, ДВНЗ «Криворізький національний університет», nvo.alta@gmail.com

У статті розглядається загальна система менеджменту і система економічного менеджменту на підприємстві. Визначено зміст економічного менеджменту як економічної категорії. Розроблено систему економічного менеджменту, визначено її базові складові, їх підпорядкованість та взаємозв'язок. Розглянуто основні аспекти, що визначають дію закону інноваційного розвитку.

Ключові слова: форми менеджменту, види менеджменту, економічний менеджмент, система менеджменту, закон інноваційного розвитку.

Постановка проблеми. Управління є необхідною складовою функціонування всіх суб'єктів господарювання. Воно має на меті досягнення оперативних і стратегічних цілей підприємства. В умовах ринкових відносин управління підприємством описується за допомогою категорії «менеджмент».

Зауважимо, що на сучасному етапі розвитку науки про управління (особливо це стосується західної науки) поняття «менеджмент» і «управління» трактуються переважно як тотожні категорії, тобто вони використовуються у єдиному сенсі.

У більшості випадків така ситуація зумовлена тим, що до теперішнього часу категорія «менеджмент» не тільки не отримала свого однозначного визначення, але й у багатьох випадках має різні тлумачення за окремими аспектами її сутності (і це при тому, що становлення й розвиток науки про управління на Заході має тривалу історію та пов'язано з великою кількістю досліджень). Все це вказує на значимість, складність і багатогранність менеджменту в суспільній діяльності людей.

Ефективні науково-практичні дослідження стосовно менеджменту мають велике значення як в науковій сфері, так і в сфері підприємництва.

Так, для підприємницьких структур такі дослідження дозволяють розробляти і реалізовувати науково обґрунтовані напрями соціально-економічного розвитку. Іншими словами, розвиток теорії і практики ме-

неджменту дозволяє будь-якому підприємству здійснювати свою діяльність на засадах стратегічності, інноваційності, конкурентоспроможності та ефективності.

Саме з цих позицій щодо розвитку теорії і практики менеджменту в представленій роботі нами буде розглянуто окремий аспект даної категорії, що стосується її структури за функціональною ознакою (а отже, опосередковано, і її змісту), що є важливим як з науково-теоретичних, так і з практичних позицій.

В умовах складного та доволі непізнаного розвитку ринкових відносин, формування нових потреб у суспільстві, перманентної появи викликів, що виникають в економічній і соціальній сферах людської діяльності, великого значення набувають знання у сфері науки і практики менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі розглядаються різні види та форми менеджменту [1–10]. Найбільш розповсюдженими на теперішній час вважаються операційний менеджмент, менеджмент виробництва і операцій, фінансовий менеджмент, інвестиційний менеджмент, антикризовий менеджмент, кадровий менеджмент, менеджмент персоналу, менеджмент людських ресурсів, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності тощо [10; 9; 4; 1; 3]. Разом з тим, динаміка розвитку суспільства і науки, як його складової, а також притаманні ринковим

відносинам конкуренція, кризи, невизначеність, ризики та ряд інших проблем, стали джерелом появи нових видів менеджменту, таких як інноваційний (менеджмент інновацій, менеджмент інноваційного розвитку), креативний, логістичний, якості, ризик-менеджмент, ситуаційний тощо [2; 7; 8; 10].

Цілком зрозуміло, що така кількість і різновидність видів менеджменту потребує свого комплексного дослідження з точки зору їх систематизації, класифікації й обґрунтування змісту.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є визначення суті економічного менеджменту як об'єктивного чинника і форми реалізації інноваційних процесів у наукових теоретичних дослідженнях і практичній діяльності суб'єктів господарювання, а також у формулюванні та деталізації основних аспектів закону інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У даній роботі нами на основі аналізу літературних джерел, логічного й історичного методів наукового пізнання пропонується ввести в науково-практичний обіг таку різновидність менеджменту, як «економічний менеджмент».

З теоретико-методологічних позицій економічний менеджмент пов'язаний в цілому з економічним розвитком, економічною діяльністю того чи іншого суб'єкта. Конкретизація даного поняття дозволяє характеризувати економічний менеджмент як процес цілеспрямованого впливу на суб'єктів у межах їх економічної діяльності.

З практичних позицій економічний менеджмент, так само як і менеджмент в цілому та всі його різновиди, найчастіше пов'язують безпосередньо з діяльністю підприємства (фірми). За такого підходу економічний менеджмент є більш ємною і комплексною категорією, ніж такі його види, як фінансовий менеджмент, операційний (виробничий) менеджмент, маркетинговий менеджмент, логістичний менеджмент.

Саме економічний менеджмент, на нашу думку, більш системно, комплексно, організаційно і логічно об'єднує в собі вищезазначені види менеджменту на підприємстві. Відповідно, головним завданням економічного менеджменту є створення ком-

плексного бачення процесу управління, представлення усіх видів менеджменту в єдності та взаємозв'язку з орієнтацією на одну стратегію і мету розвитку підприємства.

З метою розмежування категоріального наповнення понять «види менеджменту» та «економічний менеджмент» представимо основні структурні елементи загальної системи менеджменту та системи економічного менеджменту на підприємстві.

З нашої точки зору, загальна система менеджменту підприємства включає такі складові, як:

- соціальний менеджмент;
- економічний менеджмент;
- екологічний менеджмент;
- морально-психологічний менеджмент;
- інші види менеджменту.

У свою чергу, система економічного менеджменту підприємства логічно поєднує в собі ті види менеджменту, які пов'язані з представленими в Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (ПСБО) видами діяльності на підприємстві, а також ті, які, з одного боку, відображають ринкову і логістичну складові його діяльності, а з іншого – ті види менеджменту, які не несуть в собі ознак специфічності та охоплюють, пронизують собою всю економічну діяльність підприємства, а отже, відображають і їх єдність з усіма цими видами менеджменту. В узагальненому вигляді система економічного менеджменту представлена на рис.1.

Як свідчить рис.1, у розширеному вигляді економічний менеджмент, окрім стандартних операційного, фінансового та інвестиційного менеджменту, включає також і маркетинговий менеджмент, логістичний менеджмент тощо. Кожен із цих видів характеризує конкретну складову менеджменту, яка пов'язана зі специфічною діяльністю підприємства.

Інші види менеджменту (кадровий, інноваційний, менеджмент якості тощо) є також специфічними за своєю сутністю. Вони охоплюють всі основні складові економічного менеджменту і виступають у ролі допоміжних його складових. Такої функціональної ролі вони набувають не за своєю вагомістю в досягненні економічних резуль-

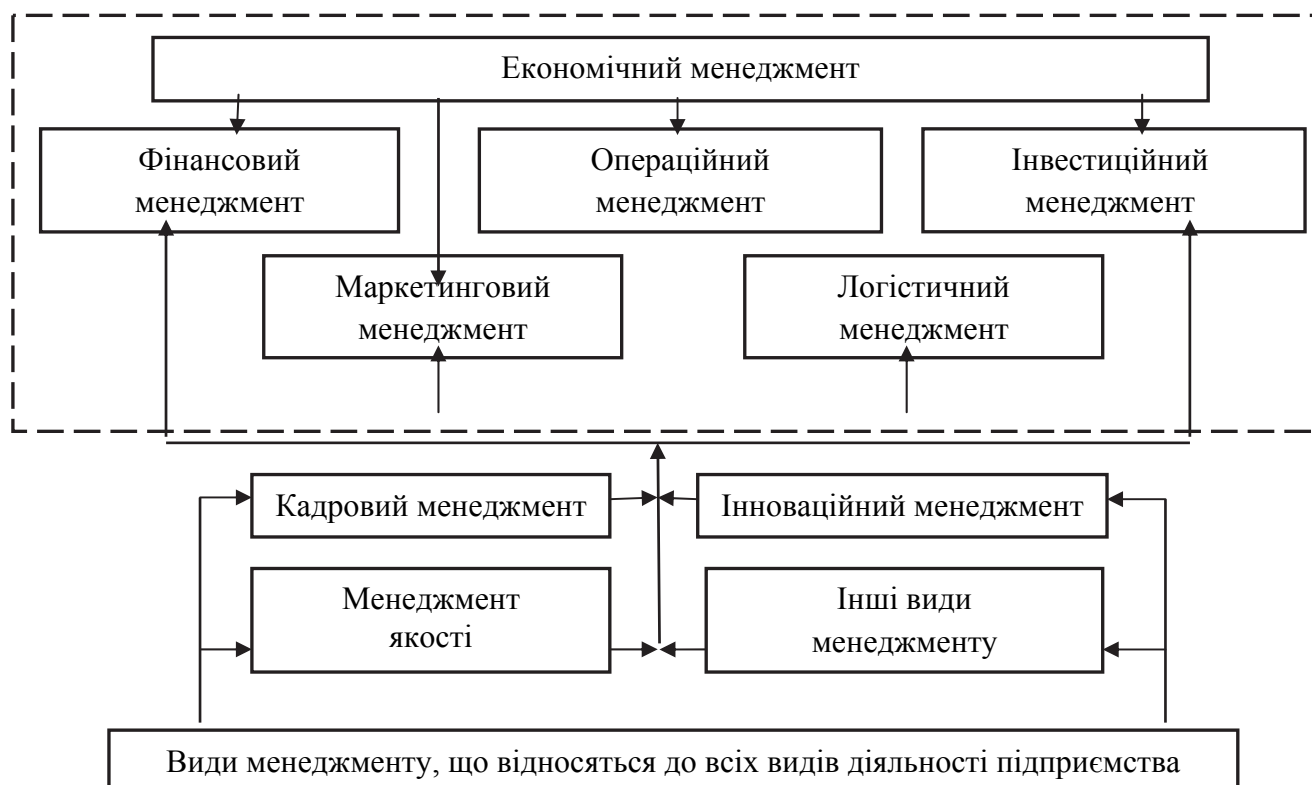

Рис.1. Система економічного менеджменту підприємства

татів, а по відношенню до економічної діяльності підприємства як процесу.

Зауважимо, що в економічній науковій літературі співіснують такі поняття, як «фінанси підприємства» і «економіка підприємства», «фінансовий аналіз» і «економічний аналіз», «фінансова безпека підприємства» і «економічна безпека підприємства» тощо. Тому логічним, на наш погляд, буде введення поряд з фінансовим менеджментом і категорії «економічний менеджмент».

Економічний менеджмент – це система принципів, способів та методів управління підприємством, пов'язаних, в цілому, з його економічною діяльністю. Оскільки економічний менеджмент охоплює всю економічну діяльність, то його спрямованість відображає головну мету такої діяльності, а саме: забезпечення максимізації економічних результатів діяльності підприємства з позиції інтересів його власників і стратегії розвитку.

Крім того з теоретико-методологічної точки зору важливо розглянути питання визначення економічних законів, а також основних підходів до розкриття сутності системи реалізації економічних потреб та інтересів на рівні підприємства.

Економічні закони діють у суспільному виробництві на різних його рівнях. Ступінь суспільного пізнання економічних законів визначає рівень їх використання в економічній діяльності суб'єктів господарювання, у тому числі, і на рівні підприємства. Економічна політика підприємства формується саме на цих засадах і виступає основою формування економічної стратегії підприємства.

Реально розроблені на підприємстві стратегія і тактика економічного розвитку фактично визначають економічний потенціал менеджменту даного підприємства і рівень його використання, оскільки саме вони через розроблений економічний механізм показують, як підприємство в своїй економічній діяльності враховує дію всіх економічних законів і завдяки цьому досягає поставлених перед ним цілей.

Розвиток підприємства за своїм змістом є багатогранною і складною системою, включає в себе різні напрямки розвитку, а саме: технічний, організаційний, соціальний, технологічний, економічний, екологічний тощо.

У ринковій системі господарювання економічний розвиток підприємства є ви-

значальним, оскільки саме через нього реалізуються основні потреби й інтереси його власників і, в значній мірі, його працівників. У свою чергу, ефективність економічного розвитку підприємства і темпи його еконо-

мічного зростання залежать від рівня інноваційної активності. Сукупність саме цих особливостей розвитку підприємства представлена на рис. 2.

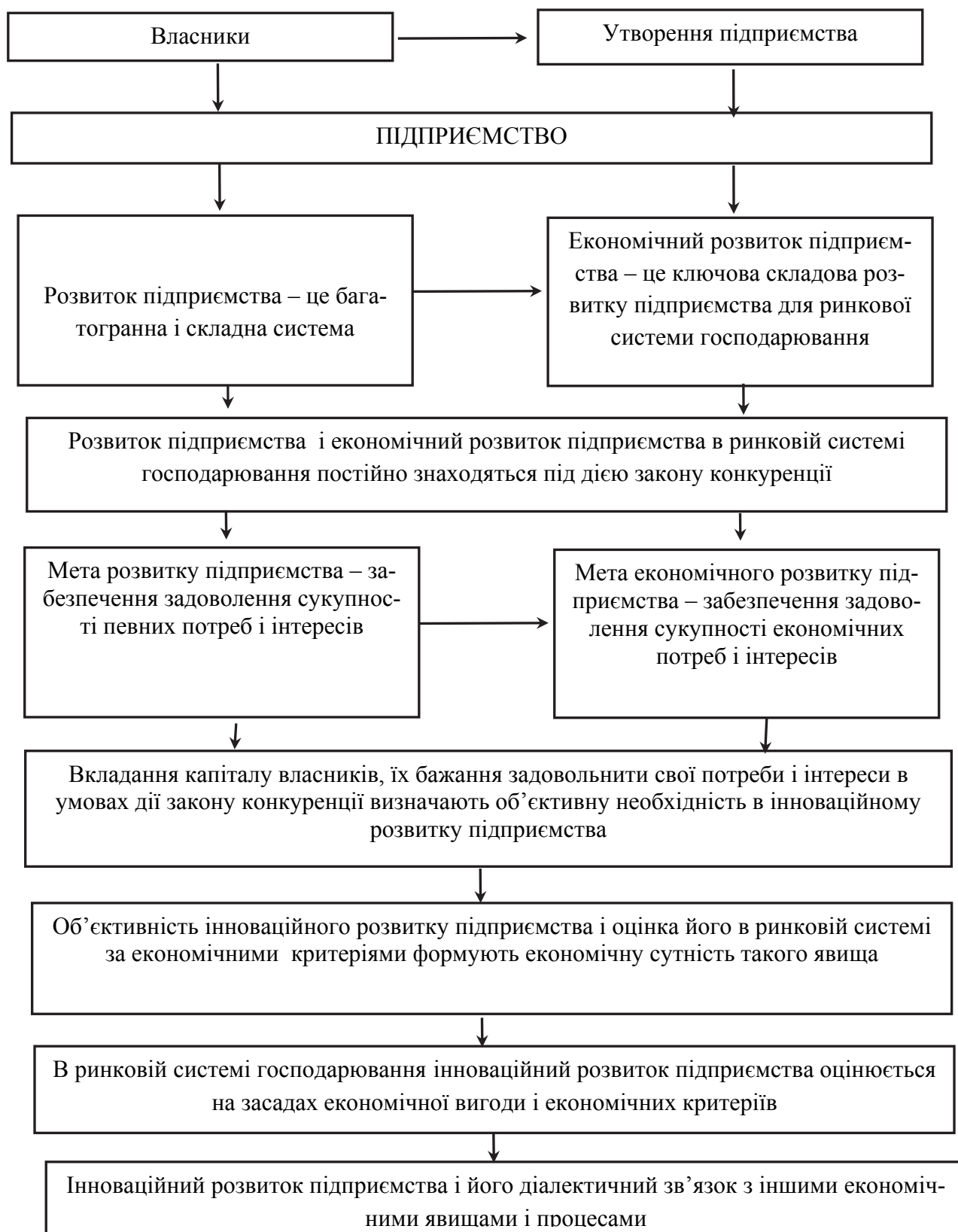

Рис. 2. Основні складові, що визначають наявність і дію закону «інноваційний розвиток»

Основні складові, що визначають наявність і дію закону «інноваційний розвиток» можна визначити наступним чином.

Власники, утворюючи підприємство, мають на меті збільшення власного капіталу, зростання ринкової вартості підприємства тощо. В основі досягнення таких цілей знаходиться розвиток підприємства, який представляє собою багатогранну і складну систему. При чому економічний розвиток підприємства є ключовою складовою розвитку підприємства для ринкової системи господарювання. Розвиток підприємства і економічний розвиток підприємства в ринковій системі господарювання постійно знаходяться під дією закону конкуренції.

Мета розвитку підприємства полягає в забезпеченні задоволення сукупності певних потреб і реалізації інтересів. Мета економічного розвитку підприємства, відповідно, – у забезпеченні задоволення сукупності економічних потреб і економічних інтересів.

Вкладання капіталу власників, їх бажання задовольнити свої потреби й інтереси в умовах дії закону конкуренції визначають об'єктивну необхідність в його інноваційному розвитку. Об'єктивність інноваційного розвитку підприємства й оцінка його в ринковій системі за економічними критеріями формують економічну сутність такого явища. А отже, в ринковій системі господарювання інноваційний розвиток підприємства оцінюється на засадах економічної вигоди і економічних критеріїв.

Висновки. Таким чином, визначені в

даній роботі поняття та складові загальної системи менеджменту і системи економічного менеджменту, а також запропоноване визначення та розроблена система економічного менеджменту як економічної категорії сприятимуть більш глибокому вивченню економічних процесів на підприємстві. Розглянуті базові аспекти, що визначають дію закону інноваційного розвитку можуть слугувати базою для подальшого удосконалення процесу управління інноваційною діяльністю суб'єктів господарювання.

Література

1. Армстронг М. Менеджмент: методы и приёмы: Пер. с англ. – К. : Знання – прес, 2006. – 876 с.
2. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент. / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 203 с.
3. Бізнес-менеджмент: навч. пос. / Л. І. Федуллова, В. Г. Федоренко та ін. – К. : Науковий світ, 2002. – 290 с.
4. Фінансовий менеджмент: навч. пос. / С. Я. Салига [та ін.]. – К. : ЦНЛ, 2006. – 274 с.
5. Герчикова Н. Н. Менеджмент: учеб. / И. Н. Герчикова. – М. : ЮНИТИ, 1995. – 408 с.
6. Панкин А. И. Основы практического менеджмента. / А. И. Панкин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 272 с.
7. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / В. О. Василенко, В. Г. Шматько. – К. : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
8. Креативний менеджмент : навч. пос. / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, І. В. Литвин, Д. К. Зінкевич – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 124 с.
9. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. – К. : МП «ИТЕМ», 1995. – 441 с.
10. Основы менеджменту / за ред. В. Г. Федоренка. – К. : Аперита, 2007. – 420 с.

В статье рассматриваются общая система менеджмента и система экономического менеджмента на предприятии. Определено содержание экономического менеджмента как экономической категории. Разработана система экономического менеджмента, определены её базовые составляющие, их подчинённость и взаимосвязь. Рассмотрены основные аспекты, определяющие действие закона инновационного развития.

Ключевые слова: формы менеджмента, виды менеджмента, экономический менеджмент, система менеджмента, закон инновационного развития.

General system of management and system of economic management at an enterprise are discussed. The essence of economic management as an economic category is determined. The system of economic management is developed; their subordination and intercommunication are identified. The main aspects determining the action of law of innovative development are considered.

Keywords: forms of management, kinds of management, economic management, system of management, law of innovative development.